

EDUCAȚIA ELEVILOR CU NEVOI SPECIALE

Prof. înv. primar Hădărău Dorina
Liceul Tehnologic "Liviu Rebreanu" Maieru

Educatia speciala are in vedere un anumit tip de educatie adaptata si destinata copiilor care nu reusesc sa atinga in cadrul invatamantului obisnuit nivele educative si sociale corespunzatoare varstei. Acesti copii sunt copii cu **cerinte/nevoi educative speciale**

Cerinte/nevoi educative speciale – CES- cerintele in plan educativ ale unor categorii de persoane, ca urmare a unor disfunctii sau deficiente de natura intelectuala, senzoriala, psihomotrice, fiziologica sau ca urmare a unor conditii psihoafective, socioeconomice sau de alta natura.

Aceste cerintele educative speciale solicita abordarea actului educational de pe pozitia capacitatii elevului deficient sau aflat in dificultate de a intelege si valorifica continutul invatarii, si nu de pe pozitia profesorului sau educatorului care desfasoara activitatea instructiv-educativa in conditiile unei clase omogene sau pseudo-omogene de elevi.

Normalizarea - asigurarea unor conditii de viata, corespunzatoare pentru persoanele cu cerinte speciale, acceptarea acestora in cadrul societatii sau comunitatii din care fac parte, fiindu-le asigurate aceleasi drepturi, responsabilitati si posibilitati de acces la serviciile comunitare ca si celorlalti membri ai societatii, in scopul dezvoltarii si valorificarii optime a potentialului de care aceste persoane dispun. Altfel spus, normalizarea se refera la sprijinul oferit persoanelor cu cerinte speciale de catre componentele sistemului social pentru a permite acestora un mod de viata similar sau apropiat cu al celorlalti membri ai societatii; consecintele practice ale normalizarii sunt programele si actiunile bazate pe incluziune si integrare.

- presupune de fapt **integrarea** copiilor cu dizabilitati (nevoi speciale) in scoala publica.

Educatia integrata - presupune ca relatiile dintre indivizi sa se bazeze pe o recunoastere a integritatii lor, a valorilor si drepturilor comune pe care le poseda.

- are drept **obiective**, urmatoarele:

- a educa acei copii cu cerinte speciale in scoli obisnuite alaturi de ceilalti copii normali;
- a asigura servicii de specialitate (recuperare, terapie educationala, consiliere scolara, asistenta medicala si sociala) in scoala respectiva;
- a acorda sprijin personalului didactic al managerilor scolii in procesul de proiectare si aplicare a programelor de integrare ;
- a permite accesul efectiv al copiilor cu cerinte speciale la programul si resursele scolii obisnuite (sali de clasa, cabinete, laboratoare, biblioteca, terenuri de sport etc.);
- a incuraja rel. de prietenie si comunicarea intre toti copii din clasa/scoala;
- a educa si ajuta toti copiii pentru intelegerea si acceptarea dif dintre ei;
- a tine cont de probl si opiniile parintilor, incurajandu-i sa se implice in viata scolii;
- a asigura programe de sprijin individualizate pentru copiii cu cerinte speciale;
- a accepta schimbari radicale in organizarea si dezvoltarea activitatilor instructiv-educative din scoala.

Formele integrarii copiilor cu CES existente in scoala romaneasca se bazeaza pe urmatoarele modele:

a. Modelul cooperarii scolii obisnuite cu scoala speciala - in acest caz, scoala obisnuita coordoneaza procesul integrarii si stabileste un parteneriat activ intre cadrele didactice din cele doua scoli care vor experimenta si sustine un nou mod de desfasurare a activitatilor didactice, pregatind impreuna continutul activitatilor scolare, adaptand materialele si mijloacele de invatare folosite in timpul orelor si oferind un cadru confortabil tuturor elevilor din clasa

- exista alternativa infiintarii unor centre de zi sau centre de recuperare pentru copiii deficienti (prin

reorganizarea scolilor speciale actuale) care sa includa un numar mic de copii si in care programul de activitate sa fie destinat activitatilor recuperatorii, compensatorii si de consolidare a cunostintelor primite la scoala, iar regimul de viata sa fie unul cat mai aproape de normalitate.

b. Modelul bazat pe organizarea unei clase speciale in scoala obisnuita - acest model presupune integrarea copiilor deficienti in scoli de masa unde sa intre in relatie cu elevii normali, facilitandu-se, cu sprijinul cadrelor didactice si specialistilor din scoala, o mai buna intercunoastere si relationare intre cele doua categorii de copii.

- modelul este criticat de unii specialisti care nu considera o integrare reala constituirea unei clase speciale intr-o scoala obisnuita, practica demonstrand dificultatea aplicarii unui program de integrare dupa acest model; discrepanta dintre clasele obisnuite si clasa speciala se accentueaza, timpul efectiv in care elevii normali si cei cu cerinte speciale relationeaza direct este destul de redus (in cele mai multe cazuri acest timp se reduce la durata pauzelor dintre activitatile scolare), iar in conditiile unui colectiv scolar de acest tip se constituie cu usurinta grupuri de elevi intre care apar conflicte sau atitudini ce pot accentua discriminarea fata de elevii deficienti din clasa speciala (adica efectul opus integrarii).

c. Modelul bazat pe amenajarea in scoala obisnuita a unui spatiu sau a unei sali de instruire si resurse pentru copiii deficienti, integrati individual in clase obisnuite din scoala respectiva - in acest caz, profesorul care se ocupa cu elevii deficienti este si profesorul de sprijin care desfasoara activitati cu acesti copii, atat in spatiul special amenajat in scoala, cat si la orele de clasa, atunci cand conditiile solicita/permit acest lucru, colaborand direct cu educatorii din clasele unde sunt integrati copiii.

d. Modelul itinerant- acest model favorizeaza integrarea intr-o scoala de masa a unui numar mic de copii cu cerinte speciale, domiciliati la mica distanta de scoala (se evita astfel dezavantajul deplasarilor pe distante mari ale copilului) si sprijiniti de un profesor itinerant (specializat in munca la domiciliul copiilor cu un anumit tip de deficienta); ei pot astfel participa la activitatile scolii respective.

e. Modelul comun - este relativ asemanator cu modelul precedent, cu deosebirea ca in acest caz profesorul itinerant este responsabil de toti copiii cu deficiente dintr-un anumit areal si ofera servicii de sprijinire a copilului si familiei, ajuta parintii la alcatuirea programelor de invatare, urmareste evolutia scolara a copilului, colaboreaza cu profesorii scolii obisnuite in care este integrat copilul si intervine atunci cand apar probleme de invatare sau de adaptare a copiilor la anumite cerinte scolare.

Procesul de integrare a copiilor in dificultate presupune din partea profesionistilor antrenati nu doar interes, cunostinte si competente – ci si o capacitate reala de a lucra in echipa. O echipa constituita atat in cadrul scolii, dar si o echipa la nivel interinstitutional, care sa-i includa pe toti profesionistii care raspund de copil: educator sau asistent maternal, asistent social, profesor diriginte, director de scoala si altii.

Scoala publica devenita scoala incluziva va dispune de:

- dotari tehnico-materiale: sali specializate (de kinetoterapie, logopedie), aparate pentru diferite tipuri de deficiente, mijloace de invatamant adaptate;
- asigurarea cu resurse umane corespunzatoare (specialisti in domeniu psihopedagogic si cadre didactice itinerante);
- adaptari functionale la nivelul cladirilor (modificari ale cladirilor, rampe de acces, scari rulante)

Profesorul din scoala integrativa va avea o serie de obiective de perfectionare si autoperfectionare profesionala, cum ar fi :

- Să fie capabil sa remarce punctele forte si interesele fiecărui copil și să le utilizeze pentru motivarea interioară in procesul de educatie.
- Să stie să stabilească obiective ambițioase dar diferențiate, adecvate elevului respectiv, ceea ce impune evaluare diferențiată.
- Să formuleze așteptări adecvate pentru FIECARE elev, oricare ar fi capacitățile acestuia. Această abilitate a cadrului didactic permite tuturor elevilor să devină membri ai clasei și ai școlii.
- Să stie sa utilizeze un stil de predare bazat mai mult pe activități decât pe intervenția de la catedră.
- Să stie sa ofere zilnic condiții pentru ca fiecare elev sa aiba un succes

Competentele utile profesorului din scoala integrativa sunt:

- Să realizeze că răspunde de fiecare copil din clasă.
- Să cunoască diferite strategii de instruire și să știe să le folosească eficient.
- Să lucreze în echipă cu părinții și cu alți profesioniști care se ocupa de copil
- Să perceapă lucrul cu fiecare membru al clasei ca pe o oportunitate de perfecționare profesională și nu ca problemă pe care el sau alții o au de rezolvat.
- Să fie flexibil și să demonstreze un grad ridicat de toleranță.

Strategii de integrare:

- strategii individuale
- strategii colective
- strategii totale

Strategii individuale. Aceasta categorie privește mai mult posibilitățile pe care individul, luat ca entitate, le utilizează să se integreze. Orice sistem educațional trebuie să aibă în vedere să înzestreze individul cu o gamă de strategii individuale pe care acesta să le poată folosi în împrejurările diferite ale vieții sale. Toate abilitățile, începând cu abilitățile intelectuale și terminând cu abilitățile sociale comportamentale, fac parte din strategiile individuale. Dar nu trebuie neglijat faptul că strategiile individuale sunt rezultatul unor strategii colective de integrare la care individul este supus în permanent. Ceea ce este important, este că aceste strategii individuale nu constituie mecanismele de eludare, ci forma de fluentă și creativitate cu care individul este înarmat.

Strategii colective. Aceasta strategie începe de la microgrupul familial, microgrupul de stradă, strategiile socioprofesionale, deci școlare și culturale

Strategii totale. Societatea ca atare cunoaște și ea o gamă variată de strategii prin care facilitează integrarea individului în societate și a valorilor în conștiința individului. Gândirea social-culturală, modelul personalității, sistemul de circulație a valorilor, instituțiile sociale etc. sunt tot atâtea strategii care deservește procesul de integrare.

Educația integrată, pornind de la intervenția timpurie, urmărește, deci, să ajute familia și copilul cu nevoi speciale în vederea valorizării tuturor potențialităților latente și manifeste, pentru a trăi din plin, cu posibilitățile pe care le are și le dezvoltă, într-o ambianță constructivă, echilibrată. Educația integrată îi va permite copilului cu CES să trăiască alături de ceilalți copii valizi, să desfășoare activități comune, dobândind abilități indispensabile pentru o viață cât mai apropiată de cea a valizilor, pentru o adecvată inserție socială

CREATIVITATE, INOVAȚIE ȘI EDUCAȚIE PENTRU EXCELENȚĂ A COPIILOR/ ELEVILOR / TINERILOR CU POTENȚIAL APTITUDINAL RIDICAT

În funcție de predominanța unor aptitudini, se poate avansa o tipologie a copiilor supradotați. Se vor distinge, astfel, următoarele **tipuri de indivizi** :

a. copii cu „aptitudini academice” sau școlare, caracterizați prin succesul în activitatea de învățare, prin ușurința operării cu noțiunile abstracte și a formulării generalizărilor, prin rapiditatea însușirii cunoștințelor, în special teoretice.

b. copii cu „aptitudini creatoare”, caracterizați prin capacitatea de a produce ceva nou față de stadiul lor de cunoștințe.

c. copii cu „aptitudini științifice”, caracterizați prin capacitatea de observare, prin raționament logic și prin ușurința cu care folosesc calculele și simbolurile, prin ingeniozitatea asocierii cunoștințelor.

d. copii cu „aptitudini artistice”, caracterizați prin capacitatea creatoare de a imagina și organiza simboluri, forme, modele, culori și sunete, de a crea prin aceste mijloace o impresie estetică.

e. copii cu „aptitudini tehnice”, caracterizați prin capacitatea deosebită de folosire și de invenție a unor obiecte tehnice; prin aptitudinea de a înțelege mecanica la un nivel teoretic, nu numai practic, de a rezolva probleme tehnice, de a sesiza relațiile spațiale.

f.copii cu „aptitudini de conducere”, caracterizati prin capacitatea de a-i călăuzi și îndruma pe alții, de a-i convinge și antrena, prin însușiri de personalitate precum tactul, curajul, puterea de abstracție, ca și printr-o evidentă inteligentă combinativă.

g.copii cu „aptitudini sociale” (altele decât cele de conducere), caracterizati prin capacitatea de formare a relațiilor umane, prin competență socială, prin facilitate psihomotorie.

În perspectiva educației copiilor supradotați se poate recurge la mai multe strategii și metode:

Accelerarea - se bazează pe parcurgerea conținuturilor într-un timp mai scurt.

Accelerarea învățării a condus la schimbări de ordin legislativ ale sistemelor de instruire. Cele mai multe dintre aceste precizări normative privesc :

- a) saltul peste o clasă ;
- b) parcurgerea a două clase într-un an ;
- c) admiterea timpurie la școală, liceu sau facultate
- d) activități suplimentare de tip extrașcolar ;
- e) progresul diferențiat la unele materii ;
- f) cursuri extracurriculare

Accelerarea parcurșurilor generează și unele consecințe negative : instabilitatea în timp a performanțelor școlare, neadaptarea emoțională și neintegrarea socială.

Îmbogățirea -se referă la extinderea sau aprofundarea studiilor prin diferite strategii didactice ->introducerea unor experiențe educaționale mai bogate, variate sau suplimentare la curriculumul clasic, experiențe care pot viza conținutul sau strategiile de predare ale profesorului.

Imbogățirea poate fi orientată spre **proces** (având ca scop dezvoltarea proceselor mintale, a creativității), spre **conținut** (centrat către anumite materii ce se predau în sens aprofundat) și spre **produs** (avându-se în vedere anumite tipuri de rezultate - directe sau indirecte - ale instruirii).

Gruparea - presupune reunirea elevilor în mai multe forme, pentru a genera o învățare eficientă. În acest sens, există mai multe posibilități:

- Sistemul de grupare pe abilități omogene (performanțe scăzute, performanțe medii, performanțe înalte) ;
- Regruparea elevilor în funcție de abilitățile la anumite materii, în rest instruirea făcându-se la un loc ;
- Gruparea interclase, care selecționează elevii cu performanțe înalte din clase diferite, care au parcurs aceeași programă școlară la mai multe discipline ;
- Gruparea intraclasă, când profesorul decide formarea unor grupuri mici în interiorul unei clase, în raport cu performanțele la o anumită disciplină ;
- Separarea elevilor dotați în clase distincte ce urmează programe specifice ;
- Gruparea în „mănușchi”, prin formarea unor grupe de cinci-șase elevi ce sunt repartizate unor profesori special pregătiți pentru instruirea supradotaților.

Strategii școlare - presupune inițierea și statornicirea unor așezăminte școlare alocate cu prioritate subiecților cu aptitudini înalte.

Acest mod de organizare este asociat și cu servicii specializate variate : studii individualizate, tutoriat, mentorat, admitere timpurie, salt peste o clasă etc.

Strategii extrașcolare -se referă la o rețea de servicii și un cadru de stimulare pe care societatea le poate promova la un moment dat.

S-a înființat recent CETCP (Centrul de Excelență pt Tinerii Capabili de Performanță, ca o structură responsabilă de crearea și asigurarea condițiilor optime de dezvoltare a acestora pe durata școlarizării, în perspectiva valorificării integrale a potențialului creator al acestor categorii de elevi.

EDUCATIA PENTRU DIVERSITATE

Educatia pentru toti a fost definită ca acces la educatie si la calitatea acesteia pentru toti copiii, fiind identificate doua obiective generale:

- asigurarea posibilitatilor participarii la educatie a tuturor copiilor, indiferent de cat de diferiti sunt ei si cat se abat, prin modelul personal de dezvoltare, de la ceea ce societatea a denumit normal. Participarea presupune in primul rand accesul si apoi identificarea modalitatilor prin care fiecare sa fie integrat. Accesul are in vedere posibilitatea copiilor de a ajunge fizic la influentele educative ale unei societati (familie, scoală, comunitate), de a se integra in scoala si de a raspunde favorabil solicitarilor acesteia ;

- calitatea educatiei se referă atat la identificarea acelor dimensiuni ale procesului didactic, ale continuturilor invătării, cat si la calități ale agentilor educationali, care sa sprijine invătarea tuturor categoriilor de elevi, să asigure succesul, sa facă sistemul deschis, flexibil, eficient si efectiv.

Fiecare scoală care doreste sa fie deschisă si flexibila, prin aplicarea principiilor incluziunii, trebuie sa demonstreze, prin managementul pe care il propune, următoarele :

- integrearea reală si recunoasterea incluziunii ca o parte a politicilor de egalizare a sanselor persoanelor cu cerinte speciale, si nu ca o simpla plasare a copiilor impreună ;

- recunoasterea legăturilor dintre educatia incluzivă si valorizarea diversității umane prin promovarea unui etos scolar care valorizează toti copiii si familiile lor ;

- favorizarea unui climat de sprijin flexibil oferirea unor răspunsuri adecvate cerintelor individuate prin oferta educatională a scolii ;

Scoala incluziva pune in centrul atentiei sale persoana umana ca fiintă originala, unică si irepetabila, accentuand ideea ca in fiecare societate exista personalitati, grupuri diferite, motivatii, ratiuni si puncte de vedere diferite.

In opinia mai multor autori, promovarea educatiei incluzive/integrate in scolile din sistemul de invătământ trebuie să aiba la baza următoarele principii-cadru :

- toti elevii au dreptul sa participe la toate activitatile incluse in programa scolilor obisnuite ;

- in timpul programului scolar, personalul didactic si de specialitate se va implica direct in sustinerea pe toate caile a integrarii maximale a elevilor cu cerinte educationale speciale ;

- scoala va trebui, printr-o serie de schimbări radicale in domeniul curriculu-mului, sa vina in intampinarea tuturor cerintelor educationale ale elevilor, fara a leza demnitatea si personalitatea acestora ;

In conditiile educatiei incluzive, clasele/grupele de elevi vor include copii apropiati ca varsta si nivel de experienta socioculturală.

Aplicarea acestor principii in practica scolii pentru diversitate presupune, din partea personalului didactic si de specialitate, o serie de calități, cum ar fi :

- sa aiba responsabilitatea recunoasterii nivelului de competenta profesională si dorinta de perfectionare a capacitatilor de lucru in conditiile educatiei integrate si ale scolii incluzive;

- să manifeste o atitudine critica si constructivă, prin propuneri concrete si realiste, in sprijinul includerii copiilor cu cerinte educative speciale in clasele unde isi desfășoara activitat

- sa trateze elevii cu demnitate si respect si să dea dovada de consideratie fata de situatia particulară in care se afla copiii cu cerinte educative speciale ;

Bibliografie

- VERZA, E. , PAUN, E. „Educatia integrata a copiilor cu handicap”, Unicef, 1998
- POPESCU, E. , PLESA, O.(coord) „Handicap, retardare, integrare”, Bucuresti, Pro Humanita, 1998
- VRASMAS, T. „ Invatamant si/sau inclusiv”, Ed. Aramis, 2001